

24.1.2017

Københavns Kommune
Teknik- og Miljøforvaltningen
Center for Bydesign
Postboks 447
1505 København V

byensudvikling@tmf.kk.dk

Vedr. høring af forslag til lokalplan for Christiansholm samt kommuneplantillæg

Københavns Museum har modtaget materiale vedrørende ovennævnte forslag til lokalplan og har foretaget en gennemgang af sagen med henblik på vurdering af de kulturhistoriske forhold.

Københavns Museum er enig i, at Christiansholm udgør et af byens unikke opholdssteder, og det er derfor glædeligt, at øen fortsat skal være åben for offentligheden. Det er ligeledes prisværdigt, at nybebyggelsens højde holdes på henholdsvis 41m/30m/15m.

Museet vil opfordre til, at lokalplanforslaget uploades i et format, der muliggør nødvendig zoom. Det er desværre ikke muligt at læse, hvad der står på plankortene (side 6 og 7), og det er med til at forvirre den generelle forståelse af planforslagets indhold. Beskrivelsen bør også konkretiseres: *"Mens øen omkranses af en række varierede vandkantssituationer, bliver øens midte udført grøn og frodig"* (side 6). Hvad er en vandkantssituation?

Bevaringsværdige bygninger og anlæg

Museet konstaterer, at det er uklart, hvilke bygninger der bevares og integreres i det nye byggeri. Overordnet lyder det: *"De eksisterende bygninger nedrives i hovedsagen og erstattes på terræn af en række haller"* (side 6). Et egentligt afsnit om de(n) bevaringsværdige bygning(er) i området samt hvilke bygninger, der faktisk bevares kunne skabe overblik. Nedenfor ses et foto af to ældre bygninger, som begge stammer fra Christiansholms Fabrikker. Til venstre: Materiel- og kedelhuset fra 1909. Til højre: Bestyrerbolig fra 1898. I planforslaget nævnes intet om bestyrerboligen, og museet anbefaler at begge bygninger bevares som lokaliteter, der tilsammen fortæller om Christiansholms industrihistoriske tid. Fabriksanlægget fyldte det meste af Christiansholm og bestod både af produktions- og medarbejderfaciliteter.

Bygningen til venstre er udpeget med bevaringsværdi 3. Den viser tydelige spor af øens industrihistorie. Bygningen til højre har kun bevaringsværdi 5, hvilket ikke afspejler bygningens betydning. Tilsyneladende har man ved vurderingen ikke været klar over, at bygningerne stammer fra samme virksomhed – Christiansholms Fabrikker. Københavns Museum anbefaler som det fremgår, at begge bygninger bevares.
Foto: Københavns Museum, ca. 1930.

Under afsnittet Byrum (side 11) vises et foto af Materiel- og kedelhuset. Fotoet bør placeres, hvor det hænger sammen med teksten for at understrege bygningens betydning. Det er positivt, at bygningens bevaring er indskrevet i lokalplanens formålsparagraf: ”Områdets bevaringsværdige bebyggelse skal sikres” (side 20), men formuleringen præciserer ikke, at det kun drejer sig om den ene bygning.

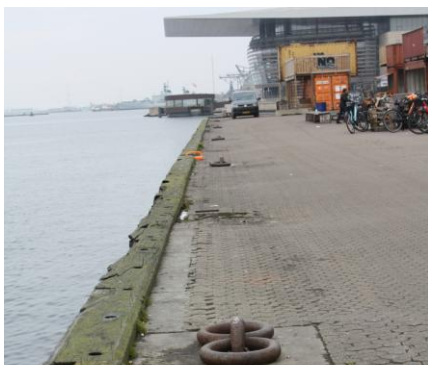
Tilsyneladende slettes alle spor af Papirøens bebyggelse, hvilket museet anser som problematisk. I folkemunde, og i lokalplanforslagets brødtekst, hedder Christiansholm *Papirøen*, men historien bag dette navn forsvinder hurtigt, når de fysiske levn er væk. Ideen om, at planen skaber et ”byrum med lokal identitet” udtyndes (side 6). Bevaring af den bygning, der blev opført som bestyrerbolig og siden overgik til Den Danske Presses Fællesindkøbsforening kunne være med til at synliggøre historien.

Facadeudsnit af den tidligere bestyrerbolig: Den danske Presses Fællesindkøbsforening. Bygningen fungerer i dag dels som bolig (1.sal), dels som cafe og designvirksomhed. Hele bygningsfacaden ses nedenfor.

Materiel- og kedelhusets nye nabobebyggelse bør holdes på de anmeldte maksimalt 15 meter i højden for dermed at undgå, at de bevaringsværdige bygninger domineres. Der savnes dog mere information om karakteren af den nye bebyggelse, der kun skitse-mæssigt antydes (side 6-7).

På de tre sider rundt om øen anlægges en træbrygge. Mod Proviantmagasingraven (nord) er træbryggen smallest (Tegning 4, side 36) og museet bemærker, at bredden på bryggen ikke oplyses i planforslaget. Da Trangraven og dens bolværk er fredet under Naturfredningsloven kræver opsætningen en dispensation. Københavns Museum anbefaler, at fredningen tages til efterretning. Materiel- og kedelhuset, der ligger på bolværket mod Trangraven, bør ligeledes friholdes helt for anlæggelsen af en træbrygge. Endelig bør de mange fortøjningsringe langs kajen bevares, da de tydeligt fortæller om øens tidligere funktion.

På foto til venstre ses øens vestlige kaj med de mange bevaringsværdige fortøjningsringe, hvor skibe kunne losse/laste gods. Til højre ses Materiel- og kedelhuset fra syd, vandsiden. Bygningen ligger direkte på det fredede bolværk.

Det er en god ide at markere byrum C som Kongepladsen overfor Arsenaløens port, der udgør den oprindelige facade til Arsenallet. Det er fint, at navnet refererer til busten af Christian den 6. og rigsvåbenet i porten.

Museet forslår, at der i lokalplanen laves et decideret historisk afsnit, da der er stor interesse om Christiansholm/Papirøen, og da den nye bebyggelse hurtigt udviser de historiske spor. Den historiske gennemgang i lokalplanforslaget er meget sporadisk og yder hverken lokalplanforslag eller masterplan ret.

Københavns Museum har i forhold til kommuneplantillægget intet at bemærke.

Venlig hilsen

Helle Ålsbøl
Museumsinspektør
Museum Curator
Københavns Museum
+45 51714544
FH1G@kff.kk.dk

Inger Wiene
Museumsinspektør
Museum Curator
Københavns Museum
+5171 4524
iwiene@kff.kk.dk

Fremsendt som høringsvar ved startredegørelsen 21.4.2016

Kortet viser Christiansholm med den tidlige bebyggelse og adgangen til Arsenalet. 1854. Fra Historisk Atlas.

Christiansholm blev i 1696 anlagt som kunstig ø i havnen, der hvor skibe havde tilladelse til at kaste deres ballast. Initiativtager til anlæggelsen var brdr. Motzmann, der ønskede at etablere et privat værft, heraf øens oprindelige navn: Motzmanns Plads. I 1723 opkøbte Søetaten øen for at bruge den til oplægning af artillerimateriel. Øen blev forstærket og herefter opførtes en magasinbygning i bindingsværk til opbevaring af kanonraperter (kanonvogne). Bygningen blev opført i 1732, den var 335 meter lang, havde tre fløje og en etage. På øens vestside blev der opført et vagthus til mandskabet ved Raperthuset og desuden anlagt fire slæbesteder, hvor pramme kunne lægge til. Anlægget blev afsluttet under Christian den 6., og hele øen tog navn efter kongen.

I 1742 blev Raperthuset erstattet af nye bygninger på Arsenaløen. Det nye søtøjhus, Arsenalet, blev opført af Phillip de Lange og er i dag fredet. Bebyggelsen blev anlagt i to længer med facade mod Christiansholm, da adgangsvejen til Arsenaløen oprindeligt gik over Christiansholm. Ved brolanding på Christiansholms østside anbragtes to æressøjler til at markere adgangsvejen.

På Christiansholms vestside opførtes i 1754 en mastekran, som den der stadig findes på Nyholm. Langs sydsiden af Christiansholm etablerede Søetaten 18 barkasser (robåde til transport af tungt materiel) med porte til Trangraven, og i 1769 opførtes en vagt- og skolebygning samt et eksercerbatteri på øens nordside.

Christiansholm blev solgt af Søetaten til en grosserer virksomhed i 1866. Dog forbeholdt etaten sig retten til forsat at benytte mastekranen samt vagt- og skolebygning endnu et par år. Den gamle træbro mellem Christiansholm og Arsenalet blev nu nedbrudt, og i stedet opførtes broforbindelsen ved syd-østhjørnet af øen, hvor den ligger i dag. I 1869 blev mastekranen nedrevet. Vagt- og skolebygningen, der både har rummet kontor for søartilleri, kadetskole og civile erhvervsformål, blev nedrevet i 1950'erne.

Fra ca. 1878 til 1919 havde salt- og kulfirmaet A/S Christiansholms Fabrikker til huse på øen. Fabrikken udvidede kraftigt sine aktiviteter i starten af 1900-tallet og opførte flere nye anlæg, bl.a. et kedel- og maskinhus (1909), der i dag er udpeget med høj bevaringsværdi. Bygningen fremstår i ydre træk som oprindeligt, den er todelt, opført i røde tegl, har sadeltag af naturskifer, frontvist og rundbuede vinduer med småsprossede ruder. Bygningens sydfacade flugter bolværket. I dag udgør bygningen rammen for håndværks- og turismeerhverv.

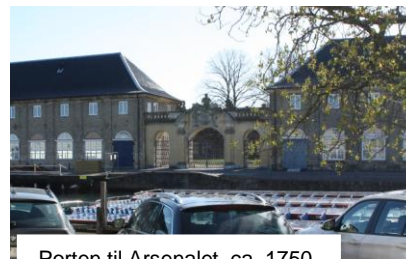
Den Danske Presses Fællesindkøb havde fra 1958 oplag af papir på Christiansholm. De store halanlæg blev opført fra ca. 1957-63. En bygning der er værd at bemærke sig, er beliggende Trangravsvej 5. Tag og trekantkvist er tilsyneladende nyt, men bygningen og dens skiltning "Den Danske Presses Fællesindkøbs-Forening" er et betydningsbærende element for den ø, der i folkemunde kaldes "Papirøen". Indkøbsforeningen overdrog bygningerne til Christiansholm Ø APS.

Kedel og Maskinhus fra 1909.

Bestyrerbolig fra 1898.

Porten til Arsenalet, ca. 1750.

Anbefalinger

For at kunne bevare maskinhuset beliggende på Trangravsvej 11 bør bygningen indføres i den kommende lokalplan som bevaringsværdig. Det ville desuden være en fremtidig øjenåbner og historiefortæller, hvis Trangravsvej 5 ligeledes kunne blive bevaret og indgå i det kommende byggeri "Købehavns Haller".

Københavns Museum vil også anbefale, at lokalplanen gør plads til at markere placeringen af den gamle broforbindelse mellem Arsenalet og Christiansholm, således at det historiske samspil mellem øerne kan tydeliggøres og bæres med ind i fremtiden.

Endelig kan det anbefales at gadenavnet Trangravsvej bevares, da det henviser til "kanalen" Trangraven ved Christiansholm og Den Grønlandske Handels Plads, en havnelokalitet, hvor man kogte tran til brug for belysning af hele København.

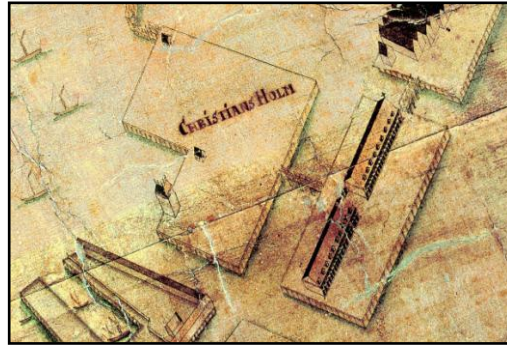
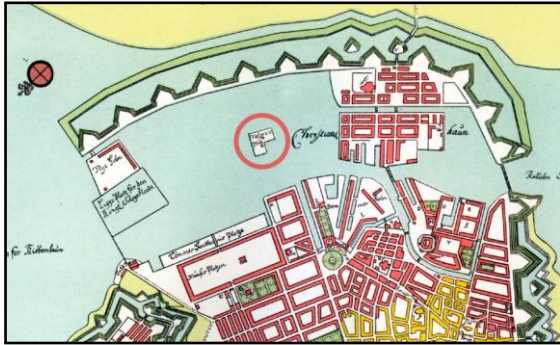
Arkæologi

Ved arbejder i grunden vil der være mulighed for at påtræffe arkæologiske levn. Der kan forventes at fremkomme eksempelvis bolværker fra øens oprindelige konstruktion, opfyldslag med genstandsmateriale tilbage fra 1600-årene, levn fra originale bygninger og skibsværft fra slutningen af 1600-tallet og det tidlige 1700-tal.

Der kan i den forbindelse henvises til museets tidligere udgravninger på de sammenlignelige og nærliggende områder Dokøen (Operahuset), Krøyers Plads og Holmen med fund af hhv. middelalderlige skibsvrag, omfattende opfyldslag med meget rigt og velbevaret genstandsmateriale fra 1700-tallet og levn af skibsarbejder i form af fx masteskure og bedding.

Mht. arkæologien anbefales det at få udført en udvidet arkivalsk kontrol forud for byggeriet. Denne vil kunne give god mulighed for at afklare mængden og typen af arkæologiske levn, som kan forventes ved jordarbejder.

Hvis der ved jordarbejder i forbindelse med anlægsarbejder påtræffes arkæologiske levn, skal Københavns Museum kontaktes omgående. Museet skal dernæst vurdere, om levnene er af en sådan karakter, at museet vil indstille til Kulturstyrelsen, at der udstedes påbud om midlertidig standsning af arbejdet i henhold til lov om museer mv. §26 (beskyttelse af jordfaste fortidsminder). Københavns Museum står, som Kulturstyrelsens repræsentant, til rådighed for en vurdering af kommende anlægsarbejder med henblik på at afklare behovet for en arkæologisk forundersøgelse forud for anlægsarbejdets begyndelse. En arkæologisk forundersøgelse vil kraftigt reducere risikoen for en uplanlagt, midlertidig standsning af arbejdet.

Venlig hilsen

Helle Ålsbøl
Museumsinspektør
Museum Curator
Københavns Museum
+45 51714544
FH1G@kff.kk.dk

Rikke Simonsen
Museumsinspektør
Museum Curator
Københavns Museum
+45 5171 4547
rikke.simonsen@kff.kk.dk